

Om Peter Gustav Gustavsson i Rävemåla (1836-1899)

Som släktforskare kan man träffa på många skiftande levnadsöden, unga människor som från fattigdom arbetar sig fram till välbärgade förhållanden eller kanske hur en framgångsrik bondfamilj sjunker i djup misär. I Älmebodaboken 1998 beskrev jag hur min mormors far Johan Erik Johansson i Stenvarmsholm, en välbärgad bonde tvangs att lämna sin gård och själv bli dräng. Ett omilt öde drabbade också hans svåger Peter Gustav Gustavsson i Rävemåla och det är om hans levnad som jag här skall berätta.

Peters uppväxt och giftermål

Peter Gustavsson föddes 1836 som äldste sonen till bonden Gustav Johansson¹ i Skärnsnäs och hans hustru Hanna Lisa Carlsdotter. År 1855 vid 19 års ålder flyttade han in som dräng hos bonden och kyrkvärden Gustav Svensson² på gården i Rävemåla. Denne dog emellertid ett år senare och gården övertogs av Olof Johannesson och hans hustru Anna Adamsdotter. Gården synes då ha ägts av Annas mor, Hanna Månsdotter³. Emellertid dog Olof redan på hösten 1857 och Anna stod ensam med två småbarn. Peter, som då Gustav Svensson dött, hade flyttat tillbaka till hemmet i Skärnsnäs återkom emellertid till gården i Rävemåla, nu som hemmansägare. När Annas änkeår var över hade hon gift sig med Peter. Vid vigseln upplästes ett "pactum", förmodligen ett äktenskapsförord som dock ej återfunnits.

Försäljningen av kyrktomten

År 1858, blott 22 år gammal, hade Peter valts in i kyrkobyggnadskommittén vars främsta uppgift var att finna en placering och tomt för den nya kyrkan som blivit nödvändig att bygga eftersom den gamla uppe i Älmeboda blivit alldeles för liten och dessutom på grund av att dess underhåll varit så eftersatt den blivit helt omöjlig att reparera. Kyrkobyggnadskommittén hade börjat sitt arbete redan 1848 men inte kommit fram till ett av alla accepterat beslut förrän 1870. Det var ju så att de som bodde i socknens norra del ville välja en plats i närheten av gamla kyrkan medan de i södra sockendelen ville ha åtminstone en kyrka mera centralt i socknen. Peter som ju bodde mitt i socknen fanns bland de som klagade över olika alternativ till kyrkans nya placering. Men 1870 blev så äntligen beslutat att den nya kyrkan skulle byggas i Rävemåla och det skulle bli på marken som Peter ägde. Han erbjöd sig att sälja för ett belopp som kommittén accepterade, men kyrkstämman som hade att besluta fann det ursprungliga priset för högt och man började pruta med Peter. Slutligen bestämdes att priset skulle reduceras med värdet av den del av tomten som upptogs av själva kyrkobyggnaden och därtill förbehöll sig Peter att han inte själv skulle behöva utföra något arbete med att iordninggöra tomten eller gravfältet. Och han skulle dessutom få fri gravplats för sig själv och sin familj i framtiden.

Andra äktenskapet och skilsmässan

Samma år, 1870, dog Peters hustru Anna och han stod ensam med fyra minderåriga barn mellan 1 och 10 år gamla. I denna svåra situation sökte sig han en ny livsledsagarinna och han fann Olivia Larsson som blev hans andra hustru i februari 1872. Olivia härstammade från Karlstorp i Kalmar län och hade haft tjänst i prostgården hos kyrkoherden Welander och där i husförhörslängden titulerats mamsell. I samband med vigsel upprättades ett äktenskapsförord som hade karaktären av ett gemensamt testamente.

Allt syntes gå dem väl och Peter blev 1881 kyrkvärd och 1884 vice ordförande i den nygrundade Älmeboda Sparbank. Men det nya äktenskapet blev inte lyckligt. I maj 1886 begärde Olivia skilsmässa med motiveringen osämja inom äktenskapet och att Peter

¹ Det är denne Gustav Johansson vars gravsten står alldeles innanför grinden till kyrkogården i Rävemåla.

² Det var på gården hos Gustav Svensson som rövaren Göte med sitt anhang gjorde ett brutalt rånöverfall 1846.

³ Hanna Månsdotter hade 1853 i ett brev till kyrkstämman erbjudit sig att skänka mark till kyrkogård om man i enighet kunde besluta att förlägga den nya kyrkan till Rävemåla. Men stämman tackade nej eftersom man inte kunde enas därom.

dessutom skulle ha begått våld mot henne. Kyrkrådet kallade dem till ett förlikningssammanträde. Sammanträdet inleddes med att ordföranden, kyrkoherden Per Welander, konstaterade det sorgliga i att en kyrkvård figurerade i ett så beklagligt ärende. Olivia vidhöll att hon blivit utsatt för våld men Peter menade att hennes beskyllningar var osanna, dock hade han väl vid något tillfälle brusat upp. Peter framhöll vidare att Olivia "icke visade honom den aktning hon vore honom skyldig, utan hölle honom ringare än en tjänare och att hon genom skvallerkärningar och hemlig skriftväxling städse förvärrade deras förhållande". Kyrkorådets sammanträde avslutades efter det Peter och Olivia enligt protokollet "tillfrågades om de ville försonas och hädanefter lefva i endragt och frid, hvarpå de gävo ett jakande svar".

Men Olivia flyttade strax därefter till sin bror i Linköping och fullföljde sin skilsmäsoansökan, och efter hemskillnadsåret fick hon slutligen beviljad skilsmässa. I april 1888 fick hon skilsmässobrev, och det var undertecknat av kungen Oscar II.

Den sociala nedflyttningen

För Peter var skilsmässan uppenbarligen en händelse som dramatiskt påverkade han sociala situation. Han fick avgå som kyrkvård och inte heller kunde han längre ha kvar sin befattning som vice ordförande i banken. Gården hade ett taxeringsvärde på 7000 kronor men skulderna var stora och han tvangs lämna sin gård. Från sin tid på gården hade han emellertid en vän, hans egen ogifta piga Emina Petersdotter och hos henne fann han uppenbarligen tröst i sin eländiga situation. Emina födde honom två barn, Fritjof (1888) och Petrus (1889). När han så hade lämnat sin gård blev han först inhyes på gården Kvisingsö och därefter ute på Kvisingsötorpet Ön, det kanske mest ensligt belägna torpet i socknen. Hos honom bodde också hans 7-årige son Carl Herman. Olivia hade vid sin flyttning tagit med sig de två minsta barnen. Emina hade flyttat till Höjden i Rävemåla och hos henne med de två barnen flyttade Peter 1891 in som inhyes.

Amerikaresan

För Peter kom tiden hos Emina dock inte att bli långvarig. På hösten 1892 flyttade han till Malmö och därifrån reste han vidare till Minnesota i Nord-Amerika i sällskap med sin systerdotter Emma från Stenvarmsholm. Vi vet inte om han reste för att fly undan sitt omilda öde och om han hade förhoppning om att återskapa en ny god framtid. Spåren efter honom är försvunna. Enligt uppgift lär han ha dött där borta 1899.

Graven

Peter Gustav Gustavsson fick således aldrig komma i åtnjutande av sin avtalade rätt till gravplatsen på kyrkogården i Rävemåla. Hans son Fritiof Petersson, som kom att bli en välkänd man inom socknen, var bland annat kyrkogårdsarbetare i Rävemåla och det var han som lät bevara minnet av sin farfar Gustav Johansson, och kanske därigenom också av sin far, genom att rädda farfaderns gravsten undan förstöring och ge den en "fin" placering alldeles till höger innanför grinden till kyrkan.

Källor:

Husförhörslängder
Dop-, vigsel- och begravningsböcker
Älmebodaboken
Protokoll från kyrkrådet
Handlingar från domkapitlet